

El futur només són vuit

Entre els nacionalistes quebequesos ha fet forrolla la frase que diu que els canadencs no tenen "nacionalisme" sinó "mapisme". Afirment que el problema del Canadà és d'haver-se cregut el mapa "d'un país que no existeix, que mai no ha existit i que mai no existirà". La victòria del Partit Quebequès en les eleccions a l'Assemblea Nacional del Quebec podria confirmar aquesta tesi i posar data de caducitat al Canadà. Vuit mesos, potser un any com a molt, separen el Quebec d'un referèndum clau. Un referèndum que preguntarà als quebequesos si volen ser independents. Per segona vegada en catorze anys. El 1980 van dir que no, justet justet. Ara, malgrat les incògnites que ha aclarit el procés electoral, podria ser diferent. El Canadà i el Quebec han canviat molt des d'aleshores.

Un resultat ajustat. No ha sorprès ningú la victòria del Partit Quebequès, que era una victòria anunciada. Però sí el marge ajustat de vot popular amb què s'ha obtingut. El PQ ha tret 77 diputats i els liberals (federalistes i pro canadencs), 47. Però, en vot popular, el PQ ha tret el 44,7% i el PL el 44,3%. Al vot del PQ, cal afegir-hi, tanmateix, el 6% obtingut pel Partit d'Acció Democràtica, una escissió sobiranista del Partit Liberal, que ha aconseguit l'escó que falta per a completar els 125 de l'Assemblea Nacional.

L'explicació d'aquestes diferències, la dona el sistema electoral, hereu del britànic. En cada circumscripció qui guanya s'emporta l'escó i els altres es queden sense res. Així, el Partit Quebequès ha aconseguit molts escons per un marge lleuger de vots. Per exemple, a la circumscripció de Chambly, a Montréal, l'enfrontament entre dos pesos pesants s'ha resolt per menys de 400 vots favorables a la candidata del PQ, Louise Beaudoin, antiga representant del Govern quebequès a París. La persona derrotada per un marge tan escàs és la vice-president del govern liberal quebequès, Lucienne Robillard.

Aquesta batalla ha estat interessant, a més, perquè Montréal s'ha convertit en el feu principal dels liberals o -gairebé és el mateix- dels anglòfons. Dels 30 escons en joc a l'illa de Montréal, 21 han anat a parar al Partit Liberal. Gairebé un terç dels escons aconseguits en tot el país ha eixit de la circumscripció més petita, però també la més poblada.

La distribució del vot per clivelles "ètniques" ha estat, de fet, una revelació contundent i que

Els independentistes del Partit Quebequès han guanyat les eleccions fetes en aquest país francòfon d'Amèrica del Nord. Ara disposen d'un temps per preparar l'accés a la sobirania plena. Un procés que tindrà la fita central en un referèndum que volen fer aviat, potser d'ací a vuit mesos.

posa un interrogant al futur del país. Els liberals han reagrupat tot el vot anglòfon. Això, ho demostra el fet que el Partit de la Igualtat (que encarnava els sectors més pro canadencs) ha perdut els quatre escons que tenia i ha desaparegut pràcticament del mapa polític. Però també el fet que el PL ha tret els millors resultats en les circumscripcions amb més presència anglòfona: a l'illa de Montréal o a l'Outaouais, la regió veïna de la capital canadencs, on tradicionalment han viscut molts funcionaris federals. Amb vista al referèndum, el Partit Quebequès haurà de preparar una estratègia especial per a Montréal, si no vol tenir problemes greus amb la ciutat més gran del país. I de fet, el seu programa electoral (que els lectors poden aconseguir en EL TEMPS On Line) dedica un capítol especial a la qüestió.

Però si això pot considerar-se una notícia preocupant per als nacionalistes quebequesos, aquests han posat l'èmfasi, en canvi, en una altra de positiva. Es tracta de l'elecció de Mario Dumont com a diputat per una circumscripció de Gaspésie. Dumont només té 24 anys i ha estat el protagonista d'una escissió sobiranista al si del Partit Liberal. El 6% del vot popular que ha tret el seu Partit d'Acció Democràtica suma el 50% de vot popular independentista -tenint en compte que han votat tres quartes parts del cens-. Una fita que és la mínima a aconseguir, si volen guanyar el referèndum. Del valor que dona el Partit Quebequès a l'aliança amb el PAD, en dona fe un gest. La nit electoral, quan Jacques Parizeau va fer el seu discurs de guanyador, el dirigent independentista va posar molt d'èmfasi a felicitar Dumont, que havia arrebatat el seu escó a... un candidat del Partit Quebequès!

Tot preparant el referèndum. Vuit mesos, potser un any. Aquesta és la fita a la qual s'ha compromès el Partit Quebequès. Abans d'un any els quebequesos seran cridats de nou a les urnes, aquesta vegada amb una pregunta a respondre: si volen ser independents o no. Però, evidentment, fins que no arribe aquesta hora hi ha molta feina a fer. Els "pequistes" faran tot quant siga possible perquè el resultat, aquesta vegada, els siga favorable.

D'entrada, ja han assenyalat que no es tracta d'anar a un referèndum així com així, sinó de fer tot un seguit de passos que acabaran en un referèndum. Així, quan es constitueca la nova Assemblea Nacional, aquesta farà una solemne declaració de sobirania en el sentit d'afirmar que el Quebec és una nació i que, com a

tal, té dret a un estat propi. A continuació el Parlament quebequès nomenarà una comissió constitucional que redactarà la carta magna del Quebec independent. I mentrestant el Govern quebequès demanarà al Govern canadenc l'inici de negociacions per al repartiment "d'actius i passius". En el supòsit, més que probable, que el Govern canadenc no vulga negociar res, el Govern quebequès elaborarà pel seu compte un balanç complet de la situació. Només després de fer aquests passos convocarà el referèndum.

I mentrestant, com és lògic, el debat polític, al Canadà i al Quebec, anirà afinant-se. Hi ha qui ja ha reclamat de no parlar de paraules ni de centrar el debat en noms simbòlics: independència, unitat...

A aquestes demandes els sobiranistes han respost amb una concreció clara. Segons el programa del PQ, hi ha tres punts que defineixen la sobirania:

—que el control dels impostos generats al Quebec recaiga de manera exclusiva en el Govern quebequès;

—que les lleis emanades de l'Assemblea Nacional siguin lleis d'aplicació obligatòria al Quebec;

—que el Govern quebequès pugui decidir en darrera instància, i sense cap interferència, sobre política exterior.

Tal com deia la setmana passada un dirigent sobiranista, "si els canadencs són capaços d'acceptar que el govern del Quebec tinga aquestes prerrogatives sense ser independent, potser sí que les paraules no serien gaire importants".

La reacció al Canadà. Tanmateix, no sembla gens senzill que els canadencs accepten de donar tant al Quebec com alguns polítics estarien disposats a donar. En ocasió del referèndum del 1980 els canadencs ho van prometre gairebé tot als quebequesos. No era la primera vegada que ho feien. Ja el 1968 els canadencs havien portat el quebequès Pierre Trudeau a la presidència del Govern federal amb la intenció de mantenir el Quebec dins la federació, al preu que fos. En aquella ocasió i també el 1980, abans del primer referèndum per la independència, el Govern central va prometre de tot, ho va concedir tot i va fer inversions milionàries al Quebec, en un descarat intent de comprar la lleialtat dels ciutadans.

I aquest passat té dues conseqüències ara. D'un costat, els canadencs no volen que el Govern central faça més concessions als quebe-

Jacques Parizeau, després de conèixer la seua ajustada victòria en les recents eleccions. El líder del Partit Quebequès va saludar els resultats afirmant que havia sonat per al Quebec l'hora de ser "un país tan normal com qualsevol altre".

quesos i temen que les inversions que segurament es faran al Quebec no reperquesquen negativament en els seus territoris. D'un altre, els quebequesos s'han tornat més escèptics, menys impressionables. Trudeau mateix, que ho havia promès tot i més un bon dia, va ser qui, quan els independentistes hagueren perdut el referèndum del 1980, va aprofitar el desencant i la divisió interna del PQ per provar d'imposar una constitució que reforçava els poders federals.

Un contenciós constitucional inacabable. Des d'aquell projecte constitucional del 1982 fins avui la vida política del Quebec ha quedat marcada per un inacabable contenciós constitucional. De primer va ser l'intent de crear una constitució en què el poder de les "províncies" quedava disminuït. Després, quan va arribar Brian Mulroney al Govern canadenc, i Robert Bourassa al quebequès, van intentar un tomb constitucional més favorable a la descentralització. Però els dos intents d'acord, el del Llac Meech i el de Charlottetown,

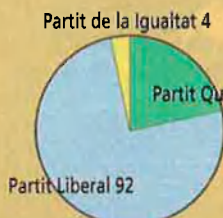
Les províncies atlàntiques del Canadà

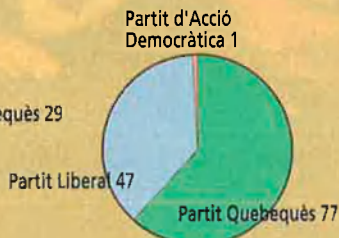
Capital	Quebec
Superfície	1.667.926 km ²
Població	7,2 milions (juliol 1993)
•Francòfons	82%
•Anglòfons	11%
•Autòctons (indis i inuit)	0,8%
•Immigrants	6,2%
PIB	160.000 milions \$ canadencs
Atur	12,2% (10,3% al Canadà)
Inflació	-1,5%

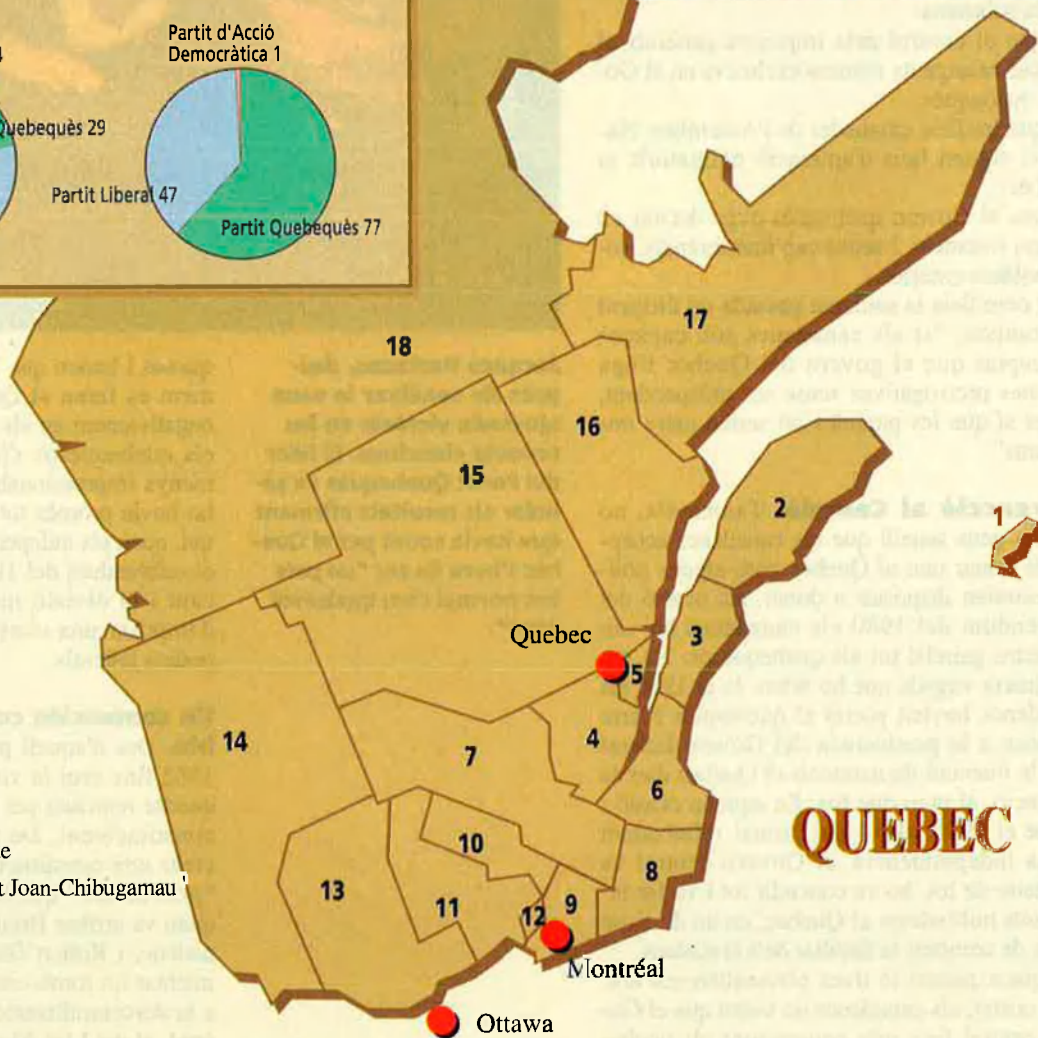
**Composició
Assemblea Nacional 1989**

**Composició
Assemblea Nacional 1994**

- 1 Illes de la Madeleine
- 2 Gaspésie
- 3 Baix Sant Llorenç
- 4 Quebec
- 5 Charlevoix
- 6 País de l'Erable
- 7 Cor de Quebec
- 8 Estrie
- 9 Montérégie
- 10 Lanudière
- 11 Laurentides
- 12 Montreals
- 13 Otawés
- 14 Abitibi-Témiscamingue
- 15 Saguenay-Llac de Sant Joan-Chibugamau
- 16 Manicouagan
- 17 Duplessis
- 18 Nou Quebec

Parizeau i la seua dona, Lisette Lapointe. El Quebec votà nacionalista.

han fracassat. Ni els quebequesos no en tenen prou, ni els canadencs estan disposats a donar més. L'acord del 1987, el del Llac Meech, es basava en la teoria del cafè per a tothom. Totes les províncies tindrien el mateix poder. Però, perquè entrara en vigor, calia que tots els parlaments autonòmics l'aprovaren abans del Sant Jordi de 1990. Finalment, dos parlaments, el de Terranova i el de Manitoba, no el van acceptar perquè el consideraven massa perillós per a la unitat canadencs. Els nacionalistes quebequesos l'havien acceptat com a recurs final i se sentiren poc menys que traïts. El segon intent d'acord fou el de Charlottetown. Però aquesta volta foren sis les assemblees que el rebutjaren i, a més, el projecte fou derrotat en referèndum, al Quebec i al Canadà, encara que per motius diferents.

El resultat és que el Canadà no té constitució, que la tensió i la violència entre el Canadà i el Quebec és molt viva, que la desconfiança és mútua i que, en aquests moments, sembla més senzill i pràctic de beneir la separació que no forçar una convivència incòmoda. I aquest és precisament l'argument més sòlid que vol posar en joc el Partit Quebequès. Des de la mort de René Lévesque, el novembre del 1987, Jacques Parizeau ha treballat per alterar la percepció que els seus compatriotes tenien del procés independentista. I li agrada de dir que creu que, per als quebequesos, sobirania ja no rima amb romanticisme, sinó amb pragmatisme. Si guanya el segon referèndum per la independència, Parizeau, que en el seu moment va deixar el PQ desil·lusionat per l'actitud de Lévesque, tindrà motius de creure's la seua teoria.

Vicent Partal

Els negres blancs d'Amèrica

Parleu blanc!", deien els *anglos* als quebequesos en la dècada dels 50. Per això un dels dirigents del Front d'Alliberament del Quebec, Pierre Vallières, va decidir de titular un llibre seu *Els negres blancs d'Amèrica*. Eren els primers anys 60, quan esclatà la "revolució tranquil·la". Els quebequesos, de sobte, prenien consciència de la seua diferència nacional, i que la seua llengua no era un *patois*. Va haver-hi una rebel·lió tranquil·la i una de violenta, que portà l'exèrcit canadenc a ocupar el Quebec com una policia repressiva. Però aquell pas endavant que havien fabricat a final dels 50 els polítics i els escriptors, els cantants i els sindicalistes, ja havia estat fet. Quan el general De Gaulle va cridar aquell esfereïdor "Vive le Québec Libre!", els quebequesos ja cantaven el "Mon Pays" de Gilles Vigneault amb la mateixa força i reverència que, uns quilòmetres al sud, els ianquis cantaven amb Bob Dylan que els temps canviaven.

I els temps van canviar per sempre més al Quebec. No sols en els afers culturals i nacionals. Els quebequesos es van dedicar amb entusiasme a reconstruir la seua identitat i a recobrar el seu orgull. Peça clau en va ser la nacionalització de les enormes instal·lacions d'HydroQuébec, immenses preses i canals que produeixen electricitat per al Quebec, el Canadà i els Estats Units. Acostumats al paper dirigent dels *anglos*, per als quebequesos demostrar que ells també sabien portar un gran negoci endavant de manera efectiva, va significar molt.

La resta potser ha vingut sola. En realitat, francòfons i anglòfons sempre s'han ignorat mútuament, a través d'un fenomen que han anomenat les "dues soledats". Podia passar, doncs, que en només quaranta anys, dues generacions, els quebequesos passaren de considerar-se a ells mateixos ciutadans de segona a ser, com diu Parizeau, "un país normal". És realment poc temps, i això explicaria fèndems tan curiosos com el que es produeix en el camp d'hoquei de Montréal, on cada vegada que sona l'himne canadenc, l'escriadassa és monumental. Que què té d'estrany això? L'equip porta el nom de "Cannadiens".

V. P.